

vensko slovnico v slovenskem jeziku. Meseca avgusta bo v njegov spomin pri Sv. Bolfanku v Slov. Goricah slavnost in se mu odkrije spominska plošča.

„Napredak“, vrlo glasilo „Hrv. ped.-knjiž. zbora“ in „Saveza“, je začel priobčevati „Pisma iz Slovenije“. V prvem pismu govori o nameravanem vseavstrijskem učit. shodu na Dunaju, o zadnjih državnozbornih volitvah ter o časopisju naprednega slovenskega učiteljstva.

Šolska veselica se je vršila 30. junija v Begunjah pri Cerknici. Kosijevi „Letni časi“ in „Sarafan“, ki so jih izvajali učenci neustrašeno in spretno pod vodstvom učiteljstva, so jako ugajali občinstvu. Vstopnina je bila samo po 20 h, a vključno temu se je nabralo 81 K 22 h. Čisti dohodek je namenjen novo ustanovljeni ljudski knjižnici, ki ima že sedaj blizu 200 knjig. Ta veselica bi se imela vršiti pri otvoritvi krasne nove šole v Begunjah že pretečeno jesen, ker se je pa delo pri novi stavbi zavleklo nepričakovano daleč v zimski čas, je bila otvoritev nove šole sredi najhujše zime in mraza, zaradi tega se je to slavje preneslo na letni čas. — Novo šolsko poslopje v Begunjah je v resnici kras najmodernejših šolskih stavb. Šolske sobe so svetle, z moderno ventilacijo, visoke, prostorne in z najmodernejšo šolsko opravo. Vse učiteljstvo stanuje v šoli. Stanovanje učitelja-voditelja je krasno, s tremi velikimi sobami in z vsemi potrebnimi stranskimi prostori. Vodovod je speljan v kuhinjo, v šolsko vežo in v vsa stranišča za izpiranje. Zunanja oblika je jako prikupljiva in krasna, notranji prostori so pa mojstrsko razdeljeni. Okolo poslopja je obzidan, s pleteno žico in tremi železnimi vrati obdan prostor za šolski vrt. Načrte za to krasno stavbo je izdelal jako marljivi ter šoli in učiteljstvu jako naklonjeni g. Ivan Jakše, e. kr. vladni inženir v Postojni. Kjer je delal ta gospod načrte za šolo, je ljudstvo povsod jako zadovoljno. Naše mnenje je, da ni vsakdo sposoben za šolske stavbe delati načrte in voditi dela. Ker se je izkazal g. Jakše že na več krajih pravega mojstra stavitelja šolskih stavb, ali bi ne bilo primerno in prav, da bi ga naša vlada nastavila samo za takšno delo, ker se šole povsod neprestano širijo in na novo gradijo? Pa kakšna so nekatera takšna nova poslopja? Povsod se navadno preveč štedi; šolski prostori so premajhni, stanovanja za učiteljstvo so pa podobna kurnikom. Občine imajo mnogo stroškov, a kmalu se pokažejo nedostatki — vse je premajhno. Šola je nova, ker se pa vedno množi število šolo-obveznih otrok, postane kmalu premajhna. Ni čudo, da potem ljudstvo godrnja, toži in se huduje nad šolo zaradi stroškov, ki bi jih ne bilo treba, ako bi delal načrte mojster in ne mojsterskaza. Zato ponavljamo svojo željo, na katero naj se blagovoli ozirati pri takih priložnostih vse učiteljstvo: Načrte za šolske stavbe naj dela tisti, ki to delo dobro razume.

Razgled po šolskem svetu.

— **Štrajk katehetov.** „Az Ujsag“ poroča, da so imeli v Budimpešti katoliški kateheti shod, kjer so sklenili, da proglašajo začetkom prihodnjega šolskega leta štrajk in da ne bodo več poučevali verouka, ako jim ne izboljšajo plač.

— **Ruska učiteljska zveza.** V Justili pri Viborgu je imela ruska učiteljska zveza svojo letno skupščino. Skupščina se je udeležilo 140 delegatov iz vseh krajev evropske in azijske Rusije. Dasi pripadajo skoro vsi delegati skrajni leveci, vendar so odklonili predlog, naj bi se shod pečal s političnimi vprašanji. Skupščina se je izrekla, da je splošna uvedba prisilnega šolskega obiska za Rusijo še prezgodna, da ima biti pouk v veronauku zgolj fakultativen in da se ima v vseh šolah poučevati v maternem jeziku.

— **Učiteljski štrajk pričakujejo v Bolgariji.** Tamkaj obstoja jako močno učiteljsko društvo (nad 4000 članov), ki je že davno trin v peti današnji bolgarski vladi. Vlada dela na vse kriplje, da bi to društvo razbila. Učitelji so nedavno na nekem shodu sklenili, da prično borbo tudi z nedopustnimi sredstvi, ako bi vlada izkušala razpustiti učiteljsko društvo.

— **Novi šolski zakon v Črni gori.** „Glas Črnogoraca“, uradni list črnogorske vlade, objavlja novi šolski zakon. Dosedanja štiriletna obvezna šola se podaljša za dva ponavljalna zimska tečaja, ki se imajo povsod uvesti, kjer je vsaj 20 učen-

cev. Ti tečaji imajo trajati od 1. oktobra do 1. marca, poučevati imajo ljudskošolski učitelji ob nedeljah, četrtek in praznikih, plačilo prejema po nadzornikovem predlogu. Šolske zamude se kaznujejo, in sicer prvih pet zamud z ukorom, za vsako daljšo zamudo se plača 50 h globe. — Učitelji so stalni, začasni in pomožni; poslednji se sprejemajo samo v tem slučaju, če ni dovolj kvalifikovanih kandidatov, tudi nimajo pravice polagati izpita za pravega učitelja. Uspehe učiteljeve ocenjujejo šolski nadzorniki po lestvi: prav dobro, dobro, slabo. Pri komur se dožene slab uspeh, ta se kaznuje s premeščenjem, če pa to ne pomaga, se odpusti iz službe; če služi nad 10 let, se upokoji. Učitelji in učiteljice dobivajo enako plačo, in sicer: začetna mezda znaša 960 K, po petih letih 1200 K, po desetih letih 1440 K, po 14 letih 1680 K, po 18 letih 1920 K, po 22 letih 2160 K, po 26 letih 2400 K, ki je najvišja plača učiteljev. Začasni učitelji dobivajo remuneracije letnih 720 K in so dolžni po petih letih položiti izpit za definitivnega učitelja. Potridesetletnem službovanju more učitelj stopiti v pokoj s celo plačo. Nadzorniki morajo imeti akademiško naobrazbo, če pa takšnih ni dovolj, moreje tudi ljudskošolski učitelji postati nadzorniki. Prehodne določbe: plača definitivnih učiteljev, ki so proučili 4 gimnazije in učiteljske, se zviša od 1. marca t. l. za 240 K; plača učiteljev, ki so absolvirali bogoslovje v Prizrenu ali na Cetinju se poviša za 180 K. Prvo in drugo povišanje dobi učitelj po prvih petih in desetih letih, potem pa se mu nakazuje doklade po štirih letih. Učitelji, ki služijo brez izpita nad pet let, so provizorni in morejo položiti izpit; oni pa, ki nimajo petletne službe, veljajo kot pomožni učitelji in ne morejo položiti izpita.

— **Rektorjem zagrebškega vseučilišča za bodoče šolsko leto 1907/08** je izvoljen dr. Milivoj Maurovič, profesor juridične fakultete.

— **Jezikoslovec Bugge.** V Kristijaniji je umrl sloveči jezikoslovec profesor Bugge.

— **Žensko vseučilišče v Rusiji.** Kakor poročajo časopisi, otvorijo jeseni v Kijevu novo žensko vseučilišče.

Z gospodarskega polja.

— **Kranjska kmetijska družba** je imela dne 27. junija svoj 140. občni zbor, ki se ga je udeležilo 200 članov. V letu 1906. je imela družba 6738 članov in 130 podružnic. Družba ima sedaj častno število gospodarskih naprav, kakor: podkovsko šolo, drevesnico, dvorec na Viču, gospodinjstvo šolo v Ljubljani, deželno poizkusno klet; družba izdaja krasne knjige v svoji „kmetijski knjižnici“, izvrstno urejevanega „Kmetovalca“ itd. Neizmerne koristi je prinesla ta vrla družba kranjskim in sploh slovenskim kmetovalcem. Nešteto poučnih knjig je izdala, neštivilno dobrih naukov je podala v svojem glasilu, častno število dobro uspevajočih gospodarskih društev in zavodov je ustanovila, z nešteti predavanji, tečaji, izleti itd. je poučevala ljudstvo. Častna je njena zgodovina in s ponosom lahko gleda družba v preteklost ter z najboljšimi nadami v bodočnost. Vrlo naprej! Pripominjamo, da ima tudi učiteljstvo ob tem napredku mnogo zaslug, saj je izvečine samo ono ustanovilo njene podružnice, ki jih vodi s požrtvovalnostjo slovenskemu kmetu v korist!

— **Sadna in vinska letina na Kranjskem.** Dočim vinska trta letos dobro kaže, bo sadna letina zopet prav slaba. Drevje je sicer lepo cvetelo, a potem je cvetje zaradi neugodnega vremena kmalu odpadlo; največ pa so pokvarili razni mrčesi, gosenice in druga golazen. Le malokje je videti zdrava, polna drevesa. Ponekod je napravil mrčes tako škodo, da prosijo občani za odpis davka.

— **Pristaniške zgradbe v Dalmaciji.** Ministrstvo za trgovino je nedavno odobrilo načrte za vrsto velikih pristaniških del v Dalmaciji in je na podlagi v zadnjih državnih proračunih dovoljenih kreditov odredilo ofertni razpis za te gradbe. Poleg že v minolem mesecu nekemu dalmatinskemu podjetju oddanih del na obrežju za oglje v Šibeniku, se oddajo v tem letu še nastopne gradbe: V Šibeniku zgradba zveznih obrežij med pomolom za pristajanje ladij in obrežjem za oglje. V Spljetu razširjenje pomola sv. Petra in gradba drugega velikega operacijskega pomola. V Gružu podaljšanje operacijskega obrežja pred

kolodvorom. Ta dela bodo zahtevala trošek 1.597.000 K. Bazen tega je bilo že letos oddanih nekaj malih pristanišnih del v Dalmaciji in skoro bo razpisanih še nadaljnih deset takih del.

— **Beda v južni Italiji.** Iz južne Italije prihajajo poročila o silni bedi, ki vlada v tamošnjih krajih. Zato se ljudstvo izseljuje v velikih množicah. Tako se n. pr. iz mesta Potenza, ki šteje 15.000 prebivalcev, izseli mesečno 150 oseb. V posameznih krajih so ostali doma le starci, žene in otroci. Zato primanjkuje delavskih moči in so morali ustaviti delo že v raznih tvornicah.

— **Nova zimska kmetijska šola na Fužinah pri Ljubljani.** Graščino pri Ljubljani s celim posestvom (250 oralov njiv in travnikov) sta vzela v najem gg. mlekarški nadzornik za Kranjsko, Jakob Legvart, in M. Ivančič, veleposestnik v Medvodah. Posestvo je last konzula Baumgartnerja in leži 20 minut izven Ljubljane. Na posestvu se uvede vzorna živinoreja (80 glav goveje živine), prašičereja in perutninarstvo v veliki meri. Bazen tega se uvede na graščini zimska kmetijska šola po danskem načinu. To šolo je pozdraviti z velikim veseljem tembolj, ker se bodo na to šolo sprejemali že odrasli možje, ki se hočejo v kratkem času izvežbati v modernem kmetijstvu. Pouk se prične že prihodnjo jesen. Na tej šoli bodo poučevali razni strokovnjaki in profesorji iz Ljubljane.

— **Rezultati loterijskega monopola leta 1906.** Glasom izkaza, sestavljenega od finančnega ministrstva, je število igralnih vložkov znašalo v 1906. letu 91.588.000 v skupnem znesku 33.610.447 kron. Povprečna visokost igralnega vložka je bila torej 26,6 h, ne da bi tozadevno bilo med posameznimi deželami posebnih razlik. Dobitkov je bilo 1.163.381 v znesku 17.521.056, torej 52,13 odstotkov skupnih vložkov. Največ se je igralo na loterijo na Niževavstrijskem, tam prihaja povprečno na osebo 4,74, na to pridejo Primorska, Solnograška, Stajerska, Kranjska, Češka, Gorenje Avstrijsko, Šlezija, Galicija, Moravska, Koroška, Tirolska, Bukovina in končno Dalmacija.

— **Slika državnega gospodarstva.** Avstrija ima letos 1071 milijonov čistega dohodka (odbitih je 744 milijonov za stroške, ki jih ima država, da te dohodke zasluži in izterja). Vojaštvo požre na leto 340 milijonov; od vsake krone davka se pobira za vojaštvo 32 vinarjev! 372 milijonov plačuje država za obresti državnih dolgov. Za politiško upravo in pravosodje porabi država 193 milijonov. Za cesarski dvor plačuje 11 milijonov, za duhovske plače 12 milijonov. Za gospodarske namene, za šolo in znanost porabi država samo 143 milijonov; za ljudsko šolstvo in učiteljsišča 6 milijonov; pripomniti je treba, da nosijo občine in dežele skoro vsa bremena za ljudske šole! 55 milijonov stanejo vsučilišča, znanstveni zavodi, srednje šole itd. 81 milijonov gre za narodnogospodarske namene; parobrodna družba tržaški Lloyd dobi od teh 7 milijonov. Za obrtno nadzorništvo izda država 668.000 K, za varstvo izseljencev 130.000 K, za izobrazbo obrtnih vajencev 19.000 K.

— **Pasivna resistenca pravnih praktikantov.** V Pragi so zborovali pravni praktikanti in sklenili, da prično pasivno resistenco, ker nimajo nikake plače in morajo na povišanje čakati leta in leta.

— **Nova slovenska posojilnica na Koroškem.** V Kotmari vasi so ustanovili slovensko posojilnico za občine Kotmara vas, Bilča vas, Žihpolje in Vesca. Poslovati je začela dne 1. julija.

Raznoterosti.

× **Štatistika živali.** Pariški muzej za prirodoslovje je priobčil štatistiko živali, na kateri so sodelovala razna prirodoslovna društva. Glasom te štatistike je na vsi zemlji in v morjih 400.000 vrst različnih živali. Samo žuželk je nad 268.000 vrst, ptic 13.000 vrst. Nadalje je znanih 12.000 vrst rib, 83.000 vrst golazni, 1610 vrst kač, 50.000 vrst mehkužcev, 1300 vrst dvoživk, 20.000 vrst pajkov, 3000 vrst iglokožcev, 8000 vrst črvov.

× **Stoletnica Reclamove biblioteke.** Tedni je minolo sto let, kar se je v Lipokem rodil Anton Filip Reclam star., utemeljitelj znane nemške Reclamove biblioteke. — To idejo so hitro usprejeli tudi drugi narodi ali ni tako uspela. Do danes je

izdano okolo 5000 številke te biblioteke iz najrazličnejših književnosti.

× **Zemlja na otoku Kuba** je izredno rodovitna. Zeljnate glave zrastejo tako debele, da tehta ena po devet kilogramov. Žito zanjejo trikrat na leto. Sladki krompir raste in zori vse leto.

× **Deček s 60 zobmi.** V Novem Jorku živi deček, ki ima 60 zob. Zobozdravniki so odvečne zobe že večkrat odstranili, a so mu vedno nanovo zrasli.

× **Moskva** ima sedaj 1.359.254 prebivalcev. V zadnjih letih se je prebivalstvo pomnžilo za 179.907 oseb.

× **Namakanje cvetie** in drugih lepotičnih rastlin, ki so v loncih, se izvrši na najljajši način s tem, da se postavi lonec s cveticami vred v škap z vodo. Tu je pustiti cvetice toliko časa, da se zemlja popolnoma napije vode, ki pride v lonec skozi spodnjo luknjo. Z zalivanjem se zemlja v loncih preveč strdi, zato je bolj priporočati na ta način namakanja, zlasti tedaj, če se je zemlja v loncu osušila.

× **Tristoletnica znamenitega prirodoslovca.** V Boloniji so dne 12. pret. m. obhajali spominsko slavnost po slavnem prirodoslovcu Alissu Aldrovandiju (1523—1605), ki so ga sodobniki imenovali „pontifex“ znanosti. Njegova dela so izšla v 14 debelih zvezkih in doživela več izdaj. Najznameniteja je njegova „Ornithologia“. Po njem se imenuje tudi neka rastlinska vrsta Aldrovanda. Slavnosti se je udeležil državni podtajnik ministrstva za poljedelstvo, načelniki oblastnij ter mnogo domačih in tujih učenjakov.

× **Novo smrtonosno orožje za človeški rod.** Iz Haaga poročajo: Znano je, da v francoski in nemški armadi nameravajo uvesti novo kroglo za puške, ki bi zadeto osebo gotovo usmrtila. V angleški zbornici so se tudi bavili s to novo iznajdbo, in angleški vojni minister je moral izjaviti, da se bodo angleški tehniko bavili tudi s tem vprašanjem. — Nizozemski general Portugael je rekel na neko tozadevno vprašanje, da bo nova iznajdba grozna in kruta. Krogla bo prav majhna, a prozročala bo v človeškem telu grozne učinke. Ako v resnici uvedejo te novo kroglo, potem ne bo v vojni več ranjencev; oziroma bodo ranjenci, katerih pa ne bo možno zdraviti in ki bodo izdihali po strašnih mukah. — Sodi se, da se bo mirovna konferenca bavila tudi s tem krutim vprašanjem.

× **Svetovna razstava v Tokiju 1912.** Japonci priredijo leta 1912. v Tokiju svetovno razstavo. Vlada je dovolila v to svrhu 24 mil. kron.

× **Vanderbiltovo imetje.** V avgustu ko postane Gladys Vanderbilt polnoletna, se razdeli velikansko imetje Vanderbilta. Gladys sama dobi 60 milijonov kron na roko in postane najbogatejša dednica v Ameriki. Oča je hči umrlega Kornelija Vanderbilta.

Listnica uredništva.

Čenjenim dopisnikom: Zaradi tesnega prostora smo morali več stvari odložiti. Kar je porabnega, pride na vrsto. — Do konca tega meseca prosimo vse uredništva se tihoče stvari pošiljati na naš naslov v „Učiteljsko tiskarno“ v Ljubljani. — Na Kras. Deloma porabimo prihodnjič. — Proslava. Vaše pismo s pesmijo smo izročili uredništvu „Gasilca“, ker sodi vanj. — Starosta. Tisto smo namenoma izpustili, ker se godi po vsi Avstriji ob koncu šolskega leta eno in isto: šolska mladina se udeleži zahvalne maše ter zapoje zahvalno in cesarsko pesem. Torej ni to nič posebnega, kar se je zgodilo pri vas. Tudi to je stara, lepa in splošna navada, da se predsednikov namestnik g. predsedniku uradne skupščine spoštljivo zahvali „za spratno in nepristransko vodstvo konference.“ Zato smo izpustili to, kar je umljivo ob sebi. Ne za-merite! —

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 860.

Kranjsko.

(92) 1

V litijemskem okraju se razpisuje s tem na dvorazrednici v Izlakah učiteljska služba v začasno nameščenju.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potom do 4. avgusta 1907.

C. kr. okrajni šolski svet v Litiji, dne 4. julija 1907.